

BROEDVOGELS VAN LANDGOED DE HOORNEBOEG IN 2014

Dick A. Jonkers

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

BROEDVOGELS VAN LANDGOED

DE HOORNEBOEG IN 2014

Subgroep Avifauna:

Dick A. Jonkers

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken

Postbus 1028

1200 BA Hilversum

broedvogels@vwggooi.nl

www.vwggooi.nl

foto's: Dick Jonkers.

Hilversum, 2014

Uitgave: VWG 233

© Copyright 2012. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken Hilversum. Overname van gegevens is alleen toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.

Dankwoord

Het is altijd fijn wanneer je bij het inventariseren hulp krijgt van anderen. Twee personen horen en zien tenslotte meer dan een. Ik ben Fred van Klaveren dan ook dankbaar, dat hij enkele keren hulp heeft geboden in de vroeg ochtenduren. Zijn uitstekende gehoor leverde een waardevolle extra bijdrage.

Ook dank aan Gerard Mijnhout, die zijn gegevens beschikbaar stelde van het nestkastonderzoek, dat al heel lang plaatsvindt op De Hoorneboeg. Juun de Boer en Dirk Prop verleenden technische assistentie bij het vervaardigen van dit rapport.

Af en toe was er overleg over betreding van het gebied en uitwisseling van gegevens met Koen Defijn en Pieter Schoe. Zij waren de contactpersonen voor het landgoed.

Samenvatting

In 2014 is voor het eerst in de geschiedenis het landgoed De Hoorneboeg integraal geïnventariseerd op het voorkomen van de soorten en aantallen broedvogels. Ook zijn gegevens vastgelegd van vogelsoorten die het gebied gebruikten voor andere doeleinden. Verder zijn aantekeningen gemaakt van andere organismen die op het landgoed zijn aangetroffen.

In totaal zijn er 30 verschillende soorten geweest, die hun territorium op De Hoorneboeg hadden afgebakend. Hiervan wordt volgens de hiervoor geldende regels aangenomen dat zij daar ook minstens één broedsel hebben gehad. In totaal zou het dan om 191 broedsels gaan. Omgerekend zou dat betekenen, dat zich op elke hectare bijna vijftien paren broedvogels bevonden. Dat is een hoge dichtheid. De combinatie van de enkele tientallen soorten en de hoge dichte dichtheid geven, dat dit gebied met een geringe oppervlakte (13 ha) een belangrijke ornithologische waarde heeft. De variatie in de begroeiing en de uiteenlopende leeftijd daarvan speelt daarbij een belangrijke rol.

Van de nationale Rode Lijst waren twee soorten aanwezig: de groene specht en de grauwe vliegenvanger. Eerstgenoemde is een kwetsbare soort, de tweede een gevoelige soort. Van de nationale Oranje Lijst, die de functie heeft van een vroegtijdig waarnemingsstelsel (Early Warning) geeft de 'gezondheidstoestand' aan van een populatie van een vogelsoort. Hierop staan de gekraagde roodstaart en de grote lijster.

INHOUD	Blz.
Dankwoord	2
Samenvatting	3
1. Inleiding	5
2. Het gebied	5
2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom	5
2.2 Terreinbeschrijving	7
2.3 Aanwezige waarden	8
2.4 Bestaand gebruik en beheer	8
3. Werkwijze bij de inventarisatie	9
3.1 Werkwijze en weeromstandigheden	9
3.2 Invoeren van waarnemingen	11
4. Resultaten	11
4.1 Overzicht van de in 2014 waargenomen territoria	11
4.2 Soortenrijkdom en dichtheid	12
4.3 Ecologische kenmerken	12
4.4 Bespreking van de resultaten per soort	14
4.5 Nestkastcontroles	24
4.6 Niet broedvogels	24
5. Zoogdieren	25

Bronnen

1. INLEIDING

In de herfst van 2014 raakte het plan bekend dat een projectontwikkelaar het voornemen had om op het landgoed De Hoorneboeg en een deel van de Hoorneboegsche Heide een natuurbegraafplaats aan te leggen. Dit plan leidde tot grote verontrusting. In allerijl werd het comité 'Geen doden op de hei' opgericht. Ook de Vereniging van Vrienden van het Gooi kwam in het geweer. Weliswaar zou voor de uiteindelijke realisatie het bestemmingsplan moeten worden gewijzigd, maar het zou niet de eerste keer zijn dat zoiets gebeurt onder druk van de diverse belangen die meespelen.

Het toeval wilde dat de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken besloten had om in 2014 een integrale broedvogelinventarisatie uit te voeren in het natuurgebied de Zwarte Berg. Dit is in eigendom en beheer bij het Goois Natuurreservaat (GNR). Het plan voorzag ook in het aanleggen van een deel van de begraafplaats in het eigendom van GNR.

De Subgroep Avifauna besloot naar aanleiding van het bovenstaande ook het landgoed De Hoorneboeg te gaan inventariseren. De resultaten van de inventarisatie zouden een actueel beeld opleveren van de avifaunistische waarden. Die konden vervolgens worden ingebracht bij de belangenafweging.

Gelukkig is het plan voor de natuurbegraafplaats afgeblazen. Wie denkt dat het landgoed is gered, heeft te vroeg gejuicht. In opdracht van het bestuur van de Remonstrantse Broederschap onderzoekt het bureau URbAN MiND, hoe zoveel mogelijk geld gehaald kan worden uit de verkoop van het landgoed. Dit bureau is gespecialiseerd in stedenbouwkundige projecten.

2. HET GEBIED

2.1 Ligging, oppervlakte en eigendom

Het landgoed De Hoorneboeg ligt in de gemeente Hilversum, ten zuiden van de Hoorneboegsche Heide. Aan de andere zijde wordt het omgeven door de Zwarte Berg. Een smalle geasfalteerde oprijlaan ontsluit het gebied. Het ligt in atlasblok 31-28 (km hok 35). Het gebied is niet openbaar toegankelijk. De toegang is voorbehouden aan de bewoners van het landgoed en gebruikers van het Conferentiecentrum De Hoorneboeg, De oppervlakte is 13 hectare.

Door de schenking van een legaat in 1947 ging het gebruik van het landgoed naar de Remonstrantse Broederschap en werd het een Remonstrants Conferentieoord. Het onderhoud van een landgoed plus gebouwen en andere opstallen vergt veel geld. Om het landgoed te kunnen exploiteren is daarom enkele jaren later de Stichting De Hoorneboeg opgericht.

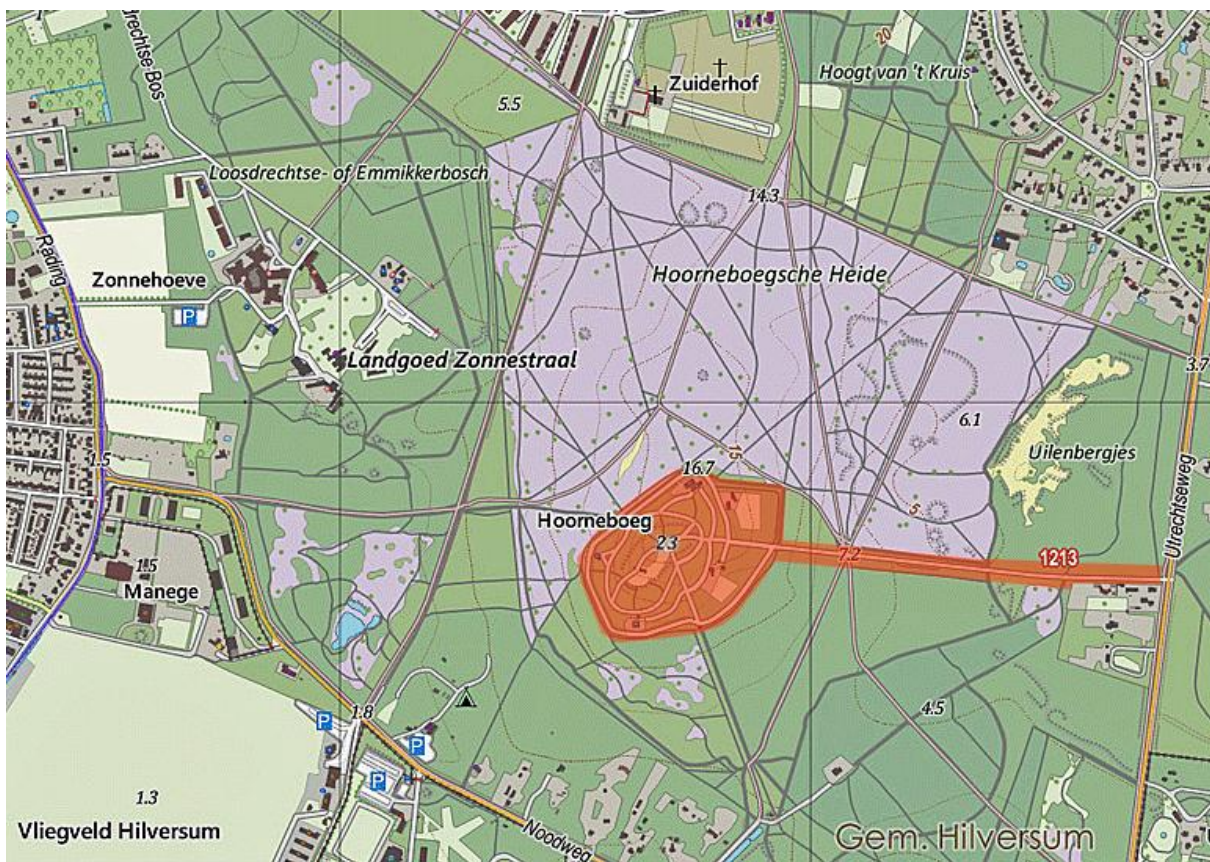
In 1971 is het eigendom overgegaan naar de Remonstranten. Vanaf 1999 is er een samenwerkingsverband met de YMCA (Young Men's Christian Association), die huurder en uitbater is van het centrum.

De doelstelling in de statuten van de stichting -herzien op 20 november 2001- is als volgt geformuleerd:

Artikel 2. paragraaf 1: de stichting heeft ten doel:

a. het in stand houden van het landgoed 'De Hoorneboeg' als landgoed en als centrum van geestelijk beraad, vorming en bezinning, voortbouwend in de traditie van de Remonstrantse Broederschap en het bevorderen van activiteiten gericht op de toerusting onder de leden en vrienden van de Remonstrantse Broederschap en hen die daarmee verwant kunnen worden geacht.

In verband met mogelijk ongewenste ontwikkelingen in de toekomst is het van groot belang nu al vast juridisch goed onderbouwd vast leggen wat het zinsdeel '*het in stand houden van het landgoed 'De Hoorneboeg' als landgoed*' inhoudt.

Figuur 1. Ligging van het landgoed De Hoorneboeg.

Het gebied heeft een rijke historie. Wie daar meer van wil weten komt goed aan zijn trekken in het fraai geïllustreerde boek *Oorden van schoonheid* (Coops 2000).

Het landgoed is in 1995 door het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) aangewezen als Beschermd Natuurmonument Hoorneboegsche Heide. De Hoorneboeg maakt daar deel van uit. Voor dit gebied wordt vermeld dat het kenmerkend is door zijn eiken en beuken met als ondergrond struiken, die karakteristiek zijn voor een dergelijk landgoed. In het bestemmingsplan dat uit 1989 dateert heeft het de aanduiding 'natuurgebied' en 'culturele doeleinden'. Het ligt in de in het Natuurbeleidsplan aangegeven

Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en komt daardoor in aanmerking voor de toepassing van de nu nog vigerende Natuurbeschermingswet. Jacht is daardoor uitgesloten. Er is nog niet bekend wat er gaat veranderen na het aanvaarden van de nieuwe Natuurwet.

2.2 Terreinbeschrijving

Het landgoed bevindt zich op een heuvel, die met zijn 23 meter boven NAP de hoogste is in het Gooi. De totale oppervlakte bedraagt 13 hectare. Van buiten naar binnen is het alleen toegankelijk vanaf de ingang bij de Hoorneboeglaan. Deze smalle geasfalteerde laan loopt in het landgoed door en splitst zich in een deel dat voert naar de centrale ontvangstruimte en een deel dat gaat naar de gebouwen voor bijeenkomsten e.d. Verspreid staan nog andere opstallen. Op het overige deel van het gebied zijn de paden en lanen onverhard. Binnen het hekwerk is De Hoorneboeg hierdoor goed ontsloten.

Een van de opvallende elementen is een in zuidwestelijke richting Maartensdijk lopende zichtlaan, die aan beide zijden begroeid is met hoge sparren.

Op de top van heuvel ligt een Engelse landschapstuin met een gazon en een bungalow. Daar omheen groeien rododendrons en lage coniferen, zoals thuja's.

De Engelse landschapstuin.

Het gebied is vroeger beplant met loof- en naalddhout. Inlandse (zomer-) eik en beuk domineren. Het grootste deel van deze bomen dateert uit de periode 1870 -1900. In het laatstgenoemde jaar zijn er weer eiken en beuken bij geplant. Ook grove den, fijnspar en douglasspar komen voor. Noordelijk van de ingang is in 1945 nog een perceel met Amerikaanse eik ingeplant. Verspreid groeiend zijn verder nog aanwezig: haagbeuk, sequoia, tamme kastanje, paardenkastanje ruwe berk, zachte berk, robinia (pseudo acacia) en gewone esdoorn.

Langs de rondweg die het gebied omringt staan overal beuken. Door onderhoud, dat wordt uitgevoerd om gevaarlijke situaties te voorkomen, zijn er maar weinig met scheuren en gaten.

Onder de boomlaag bevindt zich een etage van verspreid opschietende bomen en daar weer onder een struiklaag van diverse loofhoutsoorten. Hier groeien eveneens hulst, hazelaar, gewone vlier, moerbeï en Amerikaanse vogelkers.

De kruidlaag mag door de dicht opeen staande bomen nauwelijks naam hebben. Klimop braam, framboos en bosbes hebben zich er gevestigd.

Aan de rand van een van de paden is een walletje begroeid met eikvaren. Op meeste plaatsen is een dikke humuslaag aanwezig met blad.

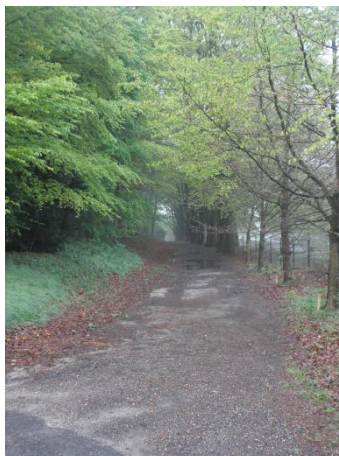
Op het voormalige stuifzand en het diluviale zand is na het steeds ouder worden van de aangeplante bomen een circa twintig centimeter dikke humuslaag opgebouwd, die een samenstelling is van onder meer beuken-, eiken-, en kastanjeblad. Hier en daar bestaat die laag uit sparren- en dennennaalden. Deze ondergrond vormt een aantrekkelijk leefgebied voor tal van organismen.

2.3 Aanwezige waarden

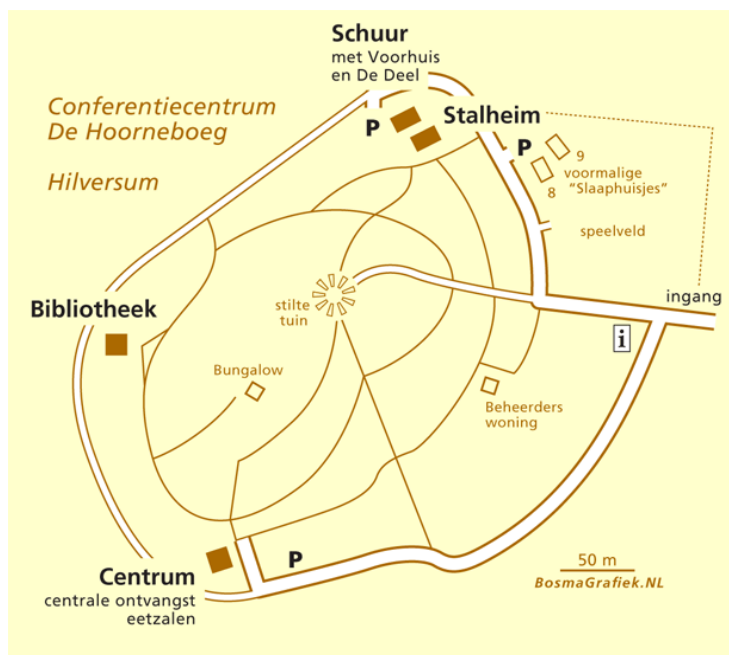
Het landgoed De Hoorneboeg is niet alleen van belang en daardoor het beschermen waard door de avifauna. Ook in ander opzicht is het waardevol. In archeologisch opzicht alleen al door de bodem. Zo is in 2012 een uitgestrekt complex aangetroffen van raatakkers (celtic fields) op de Hoorneboegsche Heide, het landgoed en de Zwarte Berg. Hoewel er geen volledig ecologisch onderzoek is uitgevoerd, blijken er behalve vogels ook nogal wat belangwekkende organismen voor te komen in het gebied. Van de zoogdieren zijn dat onder meer das en grootoorvleermuis. Bij de reptielen de hazelworm en de levendbarende hagedis. Van de amfibieën vertoeven er o.a. de alpenwatersalamander, kleine watersalamander en kamsalamander als overwinteraars (Comité geen doden op de hei 2014).

2.4. Bestaand gebruik en beheer

Op het landgoed bevinden zich twee woningen die in gebruik zijn voor personeel. Verder zijn er vier gebouwen voor conferenties, cursussen, trainingen, brainstormsessies etc. Er zijn ook mogelijkheden voor overnachting (figuur1). Op het speelveld kunnen outdooractiviteiten worden uitgevoerd. De schaal waarop een en ander gebeurt is zodanig, dat de rust van het gebied niet wordt aangetast en er geen schadelijke neveneffecten optreden.

De rondweg bij de grens met de Hoorneboegsche Heide.

Figuur 1. Overzichtskaart van De Hoorneboeg

Op het gazon na wordt voor het beheer de natuur buiten de paden zoveel mogelijk ongestoord gelaten. Er wordt alleen zo nodig corrigerend opgetreden. Hierdoor heeft het geheel een besloten en intiem karakter.

3. WERKWIJZE BIJ DE INVENTARISATIE

3.1. Werkwijze en weeromstandigheden

De Hoorneboeg is op elf data geïnventariseerd. De eerste daarvan was 23 februari, de laatste eind juni. Meestal gebeurde dat door één, soms door twee personen.

In deze periode is het landgoed eens in de veertien dagen vanaf een half uur vóór zonsopkomst minimaal 1½ uur tot 2½ uur onderzocht. Samen was dit een totaal van bijna 25 onderzoeksuren. Volgens de geldende richtlijnen ligt de hiervoor noodzakelijke tijdinvestering tussen de 5 en 25 uur (Hustings et al. 1985).

De resultaten van alle waarnemingen zijn door de tellers ingetekend op ter beschikking gestelde veldkaarten met een schaal van 1:2500 (figuur 2). Behalve de waarnemingsplek, die werd ingetekend werden ook diverse andere gegevens genoteerd, zoals soort, individu, paar, balts, nestindicatie, alarm, nest of anderszins. Daarnaast zijn ook de (potentiële) broedvogels genoteerd en waarnemingen van niet-broedvogels en zoogdieren. Verder is extra gelet op de aanwezigheid van mierenhopen langs de waarnemingsroutes.

Het weer in het voorjaar was prima om te inventariseren en dit bleef ook later op de dag zo. De zang en andere baltsactiviteiten waren goed, wat ook in het eindresultaat tot uitdrukking komt. Het weerbeeld voor het hele voorjaar valt te reconstrueren met behulp van de maandoverzichten van het KNMI. Het weer is van belang voor de vestiging, de activiteiten van de vogels en het verloop van het broedproces.

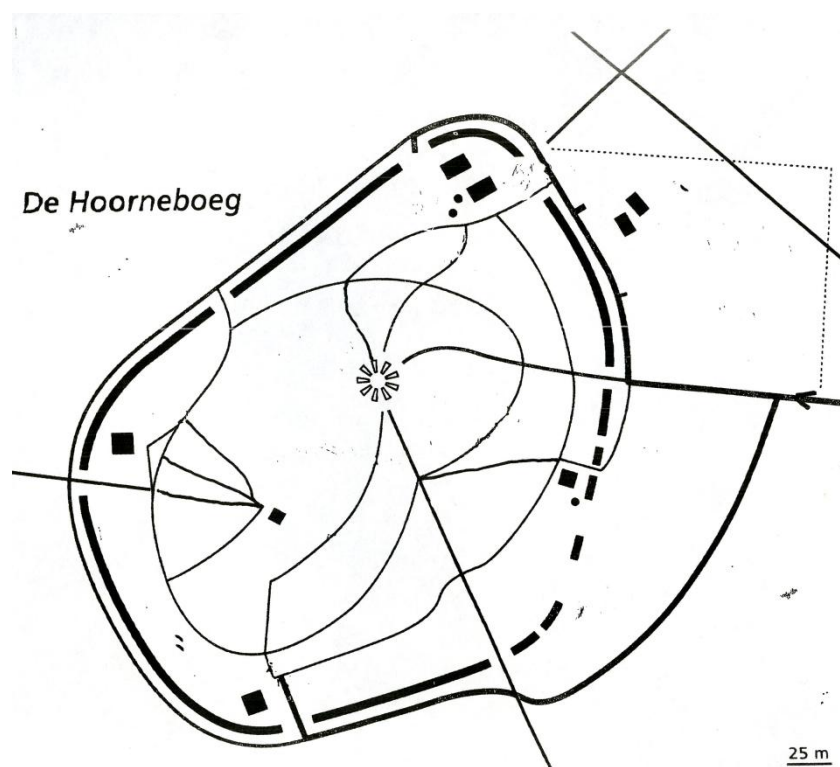
Maart was een zeer zonnige zachte en droge maand. Ook april was zeer zacht, al viel er door zomers aandoende buien een meer dan gemiddelde hoeveelheid neerslag.

De temperaturen waren in mei normaal. Er waren grote verschillen in neerslag, aan het eind van deze maand onder andere met extreme buien in de regio Utrecht, waar het Gooi op aansluit. Juni was zonnig met zomers warm weer.

Bij de inventarisaties vormde het weer geen belemmering. Er was slechts één dag met neerslag waarbij de regen hinderlijk was.

Het voormalige tuinmanshuis.

Figuur 2. Inventarisatiekaart van het landgoed De Horneboeg.

3.2. Invoeren van waarnemingen

Na de telling, zo mogelijk op de teldag zelf, zijn de waarnemingen ingevoerd. Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd, die op Internet te raadplegen waren.

Bij het invoeren van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website

www.broedvogelkartering.nl. Het invoerprogramma van deze website zorgt ervoor, dat alle afzonderlijke waarnemingen via een Google-kaart kunnen worden ingevoerd, waarbij tegelijkertijd het type waarneming wordt ingevuld. Wanneer de inventarisaties zijn geëindigd, kunnen de territoria na de inventarisatieperiode per soort automatisch berekend worden door het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is overeenkomstig de Broedvogel Monitoring Periode (BMP) van SOVON (Van Dijk & Van Boele 2011). Het resultaat van de berekening is dan te zien op een stippenkaart, waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de SOVON-datugrenzen.

4. RESULTATEN

4.1 Overzicht van de in 2014 waargenomen territoria

In 2014 zijn op het landgoed De Hoorneboeg 191 territoria vastgesteld van 30 verschillende soorten broedvogels. Van deze soorten kon worden vastgesteld dat zij voldeden aan de criteria die hiervoor zijn vastgesteld door de Samenwerkende Vogelorganisaties Nederland (SOVON).

Soort	Aantal territoria	Soort	Aantal territoria
Holenduif	4	Tjiftjaf	8
Houtduif	3	Goudhaan	6
Bosuil	1	Grauwe Vliegenvanger	2
Groene Specht	1	Bonte Vliegenvanger	3
Grote Bonte Specht	9	Staatmees	1
Kleine Bonte Specht	2	Glanskop	1
Witte Kwikstaart	1	Pimpelmees	15
Winterkoning	9	Koolmees	16
Heggenmus	1	Boomklever	8
Roodborst	20	Boomkruiper	9
Gekraagde Roodstaart	1	Gaai	2
Merel	31	Zwarte Kraai	1
Zanglijster	8	Vink	12
Grote Lijster	1	Goudvink	2
Zwartkop	11	Appelvink	2

De resultaten van de inventarisatie op De Hoorneboeg worden hieronder vergeleken met de EWAS-lijst van Vogelbescherming Nederland en SOVON (Vogelbescherming 2013). Die

lijst bevat de resultaten van een meerjarig onderzoek van de stand van o.a. de broedvogels in Nederland. Behalve de huidige Rode Lijst die wordt geactualiseerd is er eveneens een Oranje Lijst. Die is opgesteld om aan te geven welke soorten te maken hebben met een langdurig negatieve populatietrend en welke daarnaast een hoog risicoprofiel hebben. Twee soorten die op het landgoed huizen staan vermeld op de nu nog vigerende Rode Lijst. Dat zijn de grauwe vliegenvanger en de groene specht. De grote lijster en de gekraagde roodstaart staan vermeld op de Oranje lijst.

4.2 Soortenrijkdom en dichtheid

Een totaal aantal van 30 soorten broedvogels in een zo klein gebied als De Hoorneboeg is verrassend veel. Met daarbij ook nog 191 paren op de slechts 13 hectare helemaal.

Omgerekend komt dit neer op bijna 15 territoria per hectare.

In het eveneens in 2014 geïnventariseerde gebied van de Zwarte Berg, dat een oppervlakte besloeg van 67 hectare, was de dichtheid iets minder dan de helft met 7 paar per hectare (Jonkers & De Boer 2014). Echt vergelijkbaar is dit niet, want dit is bijna vijf keer groot en bevat overwegend naaldhout. Bovendien is de het overal toegankelijk, is er een hoge recreatiedruk en daardoor veel onrust.

4.3. Ecologische kenmerken

De soorten kunnen ingedeeld worden in groepen met gemeenschappelijke kenmerken. Dat kan hun status zijn, nestplaats of foerageerplaats. Een dergelijke indeling is gemaakt door Ruitenbeek et al. (1990).

Bij de status kunnen de volgende groepen worden onderscheiden: standvogel, deeltrekker en wegtrekker. Daarnaast kunnen hun nestplaatsen ook verschillen en wel in: holenbroeder, boom-, struik-, grond-, of waterbroeder. Onder struikbroeders worden vogels verstaan die hun nest hangend in hoge kruiden of struiken bouwen.

Ruimte voor holenbroeders.

Tot de grondbroeders behoren soorten die hun nest op, of vlak boven de grond maken. Wat de foerageerplaats betreft zijn er water-, grond-, vegetatie-, en luchtfoerageerders. Verder is er ook een categorie indifferent.

Grondfoerageerders zoeken hun voedsel op of in de bodem of in lage kruidenvegetatie (gras). Vegetatiefoerageerders doen dit in opgaande kruiden, struiken en bomen.

Luchtfoerageerders vangen prooien in de lucht. Er zijn ook soorten die op verschillende plaatsen foerageren en die onder de categorie indifferent vallen.

Van de dertig aangetroffen soorten hebben er veertien de status van standvogel. Die zijn het hele jaar door aan te treffen. De winterkoning is daar een voorbeeld van. Elf soorten zijn deeltrekker. Hieronder bevinden zich soorten, waarvan individuen voor een deel op trek gaan, maar andere in Nederland blijven. Bijvoorbeeld merel en witte kwikstaart behoren hiertoe. Vijf soorten zijn wegtrekker naar overwinteringsgebieden, die tot ver in Afrika kunnen liggen. Het zijn de gekraagde roodstaart, zwartkop, tjiftjaf, grauwe en bonte vliegenvanger.

Wat de nestplaats betreft zijn er dertien soorten holenbroeders, twaalf soorten boombroeders, vier soorten struikbroeders en één grondbroeder. Tot de eerste categorie behoren, op de staartmees na, o.a. de mezen en spechten. Bij de tweede zitten onder meer de lijsterachtigen. Ook de roodborst wordt daartoe gerekend. Die kan op de grond onder bladhopen zijn nest maken. Dat gebeurt ook wel in een nestkast, zoals dit jaar op de Hoornboeg (schriftelijke mededeling Gerard Mijnhout).

De roodborst is een grond- en holenbroeder.

Foto Joris van Geffen.

Dan zijn er wat de foerageerplaats betreft acht grondfoerageerders, negentien vegetatiefoerageerders en drie luchtfoerageerders. In de eerste groep zitten duiven, lijsters, mezen en ook witte kwikstaart en groene specht. Het voedsel zoeken gebeurt door de meeste soorten in de begroeiing van laag tot hoog. De beide soorten vliegenvangers zijn luchtfoerageerders. Tot de indifferente soorten worden de gaai, zwarte kraai en de vink gerekend.

4.4 Bespreking van de resultaten per soort

In deze paragraaf zijn de waargenomen broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaartjes staat in het centrum van het territorium. De volgorde is die zoals door SOVON wordt gehanteerd.

Holenduif

4 territoria

Kennelijk waren er alleen binnenin het gebied geschikte nestgelegenheden.

Houtduif

3 territoria

Door veranderingen in het landbouwsysteem heeft de houtduif het moeilijk in Nederland. Drie paren is wel erg weinig voor een zo geschikt gebied als de Hoorneboeg.

Bosuil

1 territorium

Jaren hield een bosuil zich op in een holle beuk bij de noordwesthoek. Later heeft hij zich gevestigd in een nestkast die was aangebracht in het schuurtje bij de voormalige tuinmanswoning.

Op 9 mei zijn het donker in het dichte bos niet ver van de receptie twee jonge bosuilen gehoord. Al 35 jaar houden de bosuilen zich op in het gebied van de Hoorneboeg.

Groene Specht

1 territorium

Ook in voorgaande jaren broedde deze soort in het gebied. Dit zou te maken kunnen hebben met zijn voorkeur voor gele weidemieren *Lasius flava*, die zich in het gazon zouden kunnen ophouden. De groene specht heeft een groot territorium. In het westelijk deel van de Zwarte Berg zijn in 2014 dertien mierenhopen gesignaleerd van rode bosmieren.

Grote Bonte Specht

9 territoria

In een bos met zoveel oude bomen komt deze soort goed aan zijn trekken.

Kleine Bonte specht

2 territoria

In het Gooi is dit spechtje een vrij schaarse broedvogel. In het op korte afstand van het landgoed liggende Einde Gooi komt hij eveneens voor (Jonkers et al. 1987).

Witte Kwikstaart

1 territorium.

Dit een paar had territorium bij de gebouwen Stalheim/Schuur. Deze half-holenbroeders nestelen daar geregeld onder de dakpannen (schriftelijke mededeling Gerard Mijnhout).

Winterkoning

9 territoria

Het gebrek en ondergroei en andere nestgelegenheid uit zich in het toch wel geringe aantal territoria.

Heggenmus

1 territorium

Slechts een paar is toch wel erg weinig, terwijl er zo te zien wel voldoende nestelmogelijkheden aanwezig moeten zijn.

Roodborst

20 territoria

Van de roodborst is bekend dat hij ook in holtes in terreinen langs hellinkjes als kan worden aangetroffen bodembroeder (Harrison 1975, Ruitenbeek et al. 1990). Zelf vond ik een keer een nest in een loofbos met een zeer dikke ruim twee eeuwen oude bladlaag. Zo'n laag, gevormd door bladval, is ook vrijwel overal aanwezig op het landgoed. Hij kan wellicht het fenomeen verklaren van het grote aantal broedparen van de roodborst.

Gekraagde Roodstaart

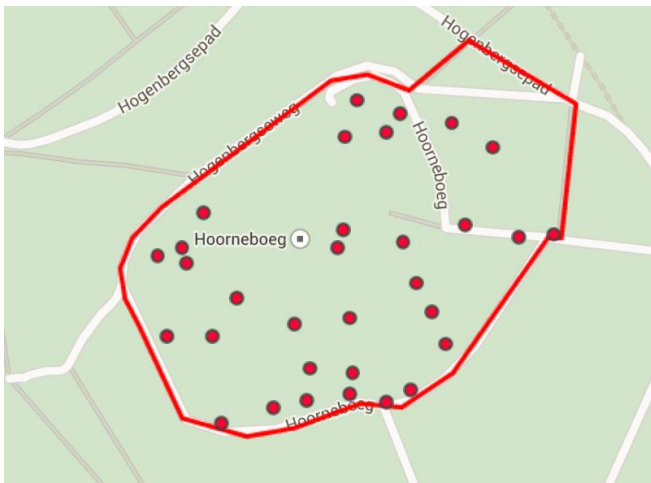
1 territorium

Zeer regelmatig broedt een paar bij Stalheim/Schuur in een nestkast (schriftelijke mededeling Gerard Mijnhout).

Merel

31 territoria

De merel is de talrijkste broedvogel in het gebied en weet altijd wel een broedplek te vinden. Dit hoeft niet altijd een struik te zijn. Ook een houtstapel of schuurtje wordt gebruikt, of een zandhellinkje met overhangende begroeiing.

Zanglijster

8 territoria

Het is opvallend dat de zanglijster ontbreekt in het noordelijk deel terwijl daar toch wel broedgelegenheid aanwezig lijkt te zijn.

Grote Lijster

1 territorium

Het is niet zonder reden, dat de grote lijster op de Oranje Lijst staat. In het veel grotere gebied van de Zwarte Berg zaten slechts twee paren (Jonkers & De Boer 2014).

Zwartkop

11 territoria

De kennelijke nestelplekken bevonden zich nogal eens rond dichte heesters, waaronder rododendrons.

Tjiftjaf

8 territoria

Open plekjes in gebieden met bomen trekken de tjiftjaf aan, mits zich daar een stukje met een kruidlaag bevindt.

Goudhaan

6 territoria

Het voorkomen van naaldbomen is af te lezen uit de verspreidingskaart van deze soort.

Grauwe Vliegenvanger

2 territoria

Deze half holenbroeder had een territorium bij de bibliotheek en bij een pseudo accacia met grote scheuren.

Bonte Vliegenvanger

3 territoria

Een paar broedde bij de bungalow die op het gazon staat, het andere paar had een nestkast bezet. Van het derde paar is de broedplaats niet bekend.

Startmees

1 territorium

Het enige paar van het landgoed had zijn nest in een lage conifeer.

Glanskop

1 territorium

Het paar had zijn heil gezocht in een natuurlijke holte.

Pimpelmees

15 territoria

Meestal wordt de pimpelmees in aantal overvleugeld door de koolmees. Nu was het aantal paren vrijwel gelijk.

Koolmees

16 territoria

Op enkele uitzonderingen na zaten deze mezen in clusters. Deels zal dit te maken hebben met opgehangen nestkasten.

Boomklever

8 territoria

Boomkruiper

9 territoria

Boomkruipers kunnen achter oude schors, in spleten van bomen, maar ook op dergelijke plekken in schuurtjes en ander bouwsels broeden.

Gaai

2 territoria

Met twee paren kan niet gesproken worden van een hoge predatiedruk.

Zwarte Kraai

1 territorium

Vanuit het landgoed met zijn hoge bomen had het paar goede mogelijkheden om in het omringende bosgebied van de Zwarte Berg en de aanliggende heide te foerageren.

Vink

12 territoria

Deze echte boombroeder was goed vertegenwoordigd en zat goed verspreid over het hele landgoed.

Goudvink

2 territoria

Het nest van een van de twee paren bevond zich in een lage conifeer.

Gezien zijn ze niet, maar het opvallende geluid maakte de inventariseerders attent op hun aanwezigheid.

4.5 Nestkastcontroles

In het gebied hangen in totaal 29 nestkasten, die gecontroleerd worden door Gerard Mijnhout, lid van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken. Een daarvan was in de afgelopen jaren bewoond door een bosuil. Tot 10 april kwam die elke dag in de kast, maar daarvoor was er heibel. Twee holenduiven gingen op de plank buiten de kast zitten en werden aangevallen en verjaagd door de bosuil. Het bleek dat de bosuil niet in de kast broedde. Een kerkuil was in de nestkast verschenen. Die verbleef daarin een paar nachten, krabde in het nest en zat daarin te roepen, gillen en krijsen. Een keer werd gezien dat de kerkuil uit de kast kwam en de bosuil er in dook. De bosuil werd even later op de eerder genoemde plank aangevallen door de kerkuil. Op 27 april is geconstateerd dat de kerkuil was verdwenen.

De bezetting in de 28 andere nestkasten was als volgt: koolmees negen paren, pimpelmees zes paren en bonte vliegenvangertwee paren. Een daarvan verjoeg een van de hiervoor genoemde paren. Verder nestelden er in de kasten nog twee boomklevers, een roodborst en een gekraagde roodstaart.

4.6 Niet broedvogels

Grauwe Gans Overvliegende groep richting zuidwest gehoord boven het bos op 9 mei.

Stormmeeuw Een in zuidoostelijke richting vliegend exemplaar op 22 mei.

Kerkuil De hele zomer hield zich in een nestkast een kerkuil op. De daarin altijd broedende bosuil verdween naar elders.

Zwarte Specht Op 26 april een zwarte specht gehoord op het terrein. (schriftelijke mededeling Gerard Mijnhout).

Braamsluiper Op 22 mei een zingend exemplaar in struweel bij vroeger tuinmanwoning, nu woning van de beheerder.

Sijs Een groepje roepende van 12 zijden vloog op 28 maart laag over.

Appelvink Bij de stiltetuin vloog op 28 maart een groepje rond van vijf exemplaren.

Ekster Op 23 februari hield zich een exemplaar op langs de rand van het gebied.

5. ZOOGDIEREN

Konijn Op het gazon waren geregeld twee tot vier exemplaren aanwezig.

Mol Op een aantal plekken langs randen van paden zijn geregeld molshopen gesignaleerd

BRONNEN

van Dijk, A. J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Coops. T. (2000) Hilveroord, vanouds Hoorneboeg p.p. 89-106 *in* Coops. T. (eindredactie) Oorden van schoonheid. Uitgeverij Verloren, Hilversum.

Comité geen doden op de hei 2014. ‘Natuurbegraven’ op Landgoed De Hoorneboeg en de Hoorneboegse Heide. 22 p.

Hustings, M.F.H., Kwak, R.G.M., Opdam, P.F.M. &Reijen, M.J.S.M. (eindredactie) 1985. Vogelinventarisatie. Natuurbeheer in Nederland. Deel 3. Pudoc/Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Wageningen/Zeist.

Jonkers, D.A., R.A. Kole & J. Taapken 1987. Vogels tussen Vecht en Eem. Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum: 260.

Jonkers, D.A. & J. de Boer 2014. Broedvogels van de Zwarte Berg. Uitgave 232. Vogelwerkgroep het Gooi en Omstreken Hilversum.

Ruitenbeek, W., Scharringa, J.C.& Zomerdijk, P. 1990. Broedvogels van Noord-Holland. Stichting Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland, Zaandam: 17-20

Vogelbescherming/Sovon 2013. www.vogelbescherming.nl/vogelbalans-factsheet.pdf.

